

RIKSDAGENS
JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTT

Helsingfors
den 7 oktober 1994
Utlåtande nr 5

Till Utrikesutskottet

När riksdagen den 7 september 1994 remitterade regeringens proposition nr 135 om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen till utrikesutskottet för beredning bestämde den samtidigt att jord- och skogsbruksutskottet skall avge utlåtande i saken till utrikesutskottet.

Med anledning av ärendet har utskottet hört jord- och skogsbruksministern Mikko Pesälä, kanslichefen Reino Uronen, överdirektören Ilkka Ruska, avdelningschefen Seppo Havu, avdelningschefen Saara Reinius, biträdande avdelningschefen Olli Rekola, fiskerirådet Markku Aro, lantbruksrådet Juhani Tuisku, lantbruksrådet Carl-Gustav Mikander, lantbruksrådet Esko Juvonen, lantbruksrådet Heimo Hanhilahti, konsultative tjänstemannen Paavo Mäkinen, internationelle rådgivaren Juha Kärkkäinen, äldre regeringssekreteraren Esko Laurila, yngre regeringssekreteraren Maria Teirikko, yngre regeringssekreteraren Ritva Torvinen, yngre regeringssekreteraren Katriina Pessa, överinspektören Leena Seppä, överinspektören Marja Hilskaaaltonen, trädgårdsöverinspektören Taina Vesanto, tf. överinspektören Olli-Pekka Peltomäki, tf. överinspektören Hilikka Hakatie, specialplaneraren Seija Ahonen, specialplaneraren Juhani Leppälä, planeraren Tapani Sirviö och föredraganden Pekka Sandholm vid jord- och skogsbruksministeriet, utrikesministern Heikki Haavisto, understatssekreteraren Antti Satuli, byråchefen Antti Kuosmanen, byråchefen Marita Eerikäinen, byråchefen Hannu Himanen, handelsrådet Jarmo Vaittinen och specialforskaren Kari Möttölä vid utrikesministeriet, budgetchefen Raimo Sailas och äldre budgetsekreteraren Elina Selinheimo vid finansministeriet, lagstiftningsrådet Pekka Aalto vid justitieministeriet, tf. regeringsrådet Elise Pekkala och överinspektören Mirja Hynönen vid handels- och industriministeriet, byråchefen Tuulikki Haikarainen vid social- och hälsovårdsministeriet, överinspektö-

ren Terttu Melvasalo vid miljöministeriet, överinspektören Jarmo Orola och överinspektören Marketta Norrgård vid tullverket, landskapsagronomen Henry Lindström vid Ålands landskapsstyrelse, verkställande direktören Jorma Kallio och direktören Ritva Huttunen vid Statens spannmålsförråd, professorn Lauri Kettunen och forskaren Jyrki Niemi vid Lantbruks-ekonomiska forskningsanstalten, direktören Jorma Kumpulainen vid Lantbrukets forskningscentral, direktören Kaija Varimo, direktören Jorma Suurnäkki och biträdande direktören Rauni Virtanen Kontrollcentralen för växtproduktion, forskningsdirektören Juhani Kettunen vid Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, forskningschefen Juhani Pennanen vid konkurrensverket, ordföranden Esa Härmälä, tf. avdelningsdirektören Antti Haavisto, sektionschefen Timo Mikkilä, sektionschefen Olavi Lindstedt, sektionschefen Johannes Ijas, finansombudsmannen Antti Huhtamäki, handelspolitiska ombudsmannen Jouko Nieminen, utsädesombudsmannen Juha Ruippo och trädgårdsombudsmannen Eija Laitinen vid Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, ordföranden Ola Rosendahl, sekreteraren Tage Ginström och trädgårdsombudsmannen Bo Linde vid Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, distriktschefen Sirkka Laakia vid Åbo landsbygdsnäringsdistrikt, distriktschefen Sakari Ängeslevä vid Sydösterbottens landsbygdsnäringsdistrikt, biträdande distriktschefen Vilho Takamäki vid Nylands landsbygdsnäringsdistrikt, ombudsmannen Timo Heikka vid Skogsindustrin rf, pensionsdirektören Pentti Saarimäki vid Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, vice verkställande direktören Matti Hannula, direktören Seppo Heiskanen, direktören Antero Leino och utrikeshandelschefen Lea Lastikka vid Livsmedelsindustriförbundet, verkställande direktören Kyösti Peltola vid Lihakeskusliitto, ombudsmannen Jouni Filppa vid Paliskuntain

Yhdistys, I vice ordföranden Helvi Nuorgam-Poutasuo vid Samedelegationen, ombudsmannen Jarmo Sipilä vid Finlands Fjäderfäförbund, ombudsmannen Ismo Ojala och ordföranden för förvaltningsrådet Pekka Rönkkö vid Handels-trädgårdsförbundet, ombudsmannen Hannu Salo och specialkonsulenten Tuija Tanska vid Frukt- och Bärödlarnas Förbund, verkställande direktören Pekka Metsola vid Trädgårdsförbundet, plantskolekonsulenten Jouko Timonen vid Plantskoleodlarna rf, ordföranden Matti Vinnikainen vid Rotfruktsproducenterna r.f., ombudsmannen Pekka Terhemaa vid Förbundet för Ekologisk Odling, utbildningschefen Tuomas Perheentupa och konsulenten för ekologisk odling Kirsti Salo vid Suomen 4 H-liitto, chefen för utveckling av den ekologiska produktionen Kaarlo Kinnunen samtidigt som representant för Maaseutukeskusten Liitto och Svenska lantbrukssällskapens förbund, ekonomiske experten Peter J. Boldt vid Finlands Fackförbunds Centralorganisation, direktören Erik Forsman vid Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, arbetsavtalssekreteraren Sirpa Save vid Trä- och specialbranschernas förbund, generalsekreteraren Leena Simonen och ekonomiske experten Matti Luukko vid Finlands Konsumentförbund, ombudsmannen Markku Myllylä vid Kalatalouden Keskusliitto, ombudsmannen Kim Jordas vid Finlands Yrkesfiskarförbund, ombudsman-

nen Raimo Hautala vid Finlands Fiskhandlarförbund, ordföranden Marja-Liisa Ylitalo och medlemmen Risto Salminen vid Svinhushållningsklubbarnas arbetsutskott, marknadsföringschefen Henry Wikström vid Hankkija Maatalous Oy, direktören för Maatalouskesko Kimmo Vilppula vid Kesko Ab, upphandlingschefen Juha Ruohola vid Sydvästra Finlands Andelslakteri och verkställande direktören Matti Perkonoja vid Broilertalo Oy som representant för LSO koncernen, verkställande direktören Seppo Paatelainen vid Lihapolar Oy, verkställande direktören Jussi Kotipelto vid Finska Foder Ab, biträdande direktören Liisi Myllykangas och juristen Vesa Silaskivi vid Valio Oy, verkställande direktören Juhani Kuusisto vid Sucros Oy, kommunikationsdirektören Esko Lindstedt vid Cultor Ab, vice verkställande direktören Matti Suokas vid Finska Socker Ab, direktören Anssi Aapola vid Raisio Koncernen, marknadsdirektören Pentti Karri vid Mildola Oy, produktionschefen Teuvo Pollari vid Oy Alko Ab:s industrianläggning i Koskenkorva, intressebevakningschefen Tuomo Yli-Ketola vid TLK Trading Ltd Oy, verkställande direktören Jukka Ahonen vid Munakunta, verkställande direktören Matti Torppa vid Kainuun Osuusmeijeri, ordföranden Matti Hanhilahti vid Suomen Maatilapakkamot ry samt ekologiske odlaren Pentti Hättinen från Leppävirta kommun.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
Utskottets ställningstaganden	4	2.1.4 Växtskyddet	10
1 Allmänt	4	2.1.5 De veterinära frågorna	12
1.1 Propositionen	4	2.2 Trädgårdsnäringen	13
1.2 Livsmedelshushållningen	4	2.3 Livsmedelsindustrin	13
1.2.1 Nuläget	4	2.4 Fiskerinäringen	14
1.2.2 Förhandlingsresultatet	5	2.5 Specialfrågor	15
1.2.3 Allmänna följder av fördraget för livsmedelshushållningen	5	2.5.1 Gödselmedel	15
2 Konsekvenser av ett EU-medlemskap för livsmedelshushållningen	6	2.5.2 Ekologisk produktion	15
2.1 Jordbruket	6	2.5.3 Renskötsel	16
2.1.1 Allmänt	6	3 Konsekvenser av ett EU-medlemskap för skogsbruket	16
2.1.2 Strukturpolitiken	7	4 Landsbygdspolitik	17
2.1.3 Pris- och marknadspolitiken	8	5 Livsmedelssektorns framtid i en föränder- lig omvärld	17

Utskottets ställningstaganden

1 Allmänt

1.1 Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen skall godkänna fördraget mellan Finland, Norge, Sverige och Österrike samt Europeiska unionens (EU) medlemsstater om Norges, Österrikes, Finlands och Sveriges anslutning till Europeiska unionen (anslutningsfördraget). Genom fördraget blir Finland fördragsslutande part i de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och delaktig i de rättigheter och skyldigheter som tillkommer medlemsstaterna i unionen enligt villkoren i anslutningsfördraget.

Anslutningsfördraget träder i kraft den 1 januari 1995 förutsatt att alla fördragsparter på behörigt sätt har ratificerat det senast den 31 december 1994. Om någon av de stater som ansöker om medlemskap inte har ratificerat fördraget inom denna tid, träder fördraget i kraft den 1 januari 1995 för de stater som har ratificerat det. I propositionen ingår ett förslag till lag om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen. Tidpunkten för när lagen skall träda i kraft fastställs genom förordning. Avsikten är att lagen skall träda i kraft samma dag som fördraget om anslutning.

I propositionen har det redogjorts för unionsfördragen, målen och de lagar som har stiftats för att uppnå dem, anslutningsfördraget och förhandlingsresultatet samt för fördragets betydelse för Finland. Avsikten är att avlåta särskilda propositioner om de ändringar i vår lagstiftning som ett medlemskap förutsätter.

Inom jord- och skogsbruksförvaltningen berör Europeiska gemenskapens (EG) lagstiftning, som ingår i fördraget, jordbruket, skogsbruket, förädlade jordbruksprodukter, veterinära frågor, växtskydd och fiske. Frågorna inom jord- och skogsbruksförvaltningens kompetensområde påverkar dessutom bland annat bestämmelserna om gemenskapens inre marknad, konkurrenspolitik, regional- och strukturpolitik, handelspolitik, miljö, beskattning, utvecklingssamarbete, forskning och statistik.

1.2 Livsmedelshushållningen

1.2.1 Nuläget

Utskottet anser det vara viktigt att de olika

delområdena inom livsmedelshushållningen granskas som en helhet. Med livsmedelshushållning avses den produktionskedja som bildas av jordbruket, livsmedelsindustrin och de branscher som är beroende av dem, främst jordbruksrelaterad industri. Alla branscher i denna kedja är nära sammanbundna med varandra: den livsmedelsindustri som förädlar inhemska råvaror från jordbruket behöver jordbruket, och jordbruket i sin tur behöver en konkurrenskraftig livsmedelsindustri. Livsmedelshushållningens centrala uppgift är att tillfredsställa befolkningens efterfrågan på livsmedel och säkra livsmedelsförsörjningen.

Enligt utredning som utskottet har fått är livsmedelskedjans förädlingsvärde uppskattningsvis 34 miljarder mark per år. Av denna summa utgör jordbrukets andel cirka 12 miljarder mark, livsmedelsindustrins likaså cirka 12 miljarder mark och andelen för de branscher som är beroende av jordbruket cirka 10 miljarder mark. Livsmedelens och dryckernas andel av hushållens konsumtionsutgifter uppgick 1992 till 24 procent uträknat enligt de samhällsekonomiska räkenskaper. Det inhemska jordbrukets direkta och indirekta effekter på sysselsättningen utgör drygt 300 000 personer, dvs. cirka 14 procent av den yrkesverksamma befolkningen. För cirka 150 000 andra beräknas arbetsplatsen dessutom vara starkt beroende av det inhemska jordbruket. Speciellt betydande är livsmedelshushållningen på glesast befolkade områden, där jordbruket och livsmedelsförädlingen tillsammans kan sysselsätta upp till hälften av de arbetande inom området. Utskottet konstaterar att det utgående från dessa fakta är klart att det för hela vår ekonomi och för att försörjningen i samhället skall säkerställas är ytterst viktigt att livsmedelshushållningen överlever vid ett EU-medlemskap.

Utskottet påpekar att vår livsmedelshushållning har sin styrka i sjukdomsfria, högklassiga och aromatiska livsmedel. Ren miljö och ren mat medför en betydande konkurrensfördel på export- och hemmamarknaden. Andelen inhemska livsmedel är hög; uppskattningsvis 80 procent av livsmedelsindustrins råvaror är inhemska lantbruksråvaror. Inom kött-, mjölk- och spannmålsförädlingen uppgår de inhemska råämnenas andel till nästan 100 procent. När det gäller behovet att utveckla vår livsmedelshushållning fäster utskottet uppmärksamhet vid att förädlingsgraden är låg och att specialprodukterna och produktmärkena är få. Det behövs också en utveckling inom marknadsföringen av produkterna,

speciellt nya marknadsföringskanaler och alternativa produktionsätt.

1.2.2 Förhandlingsresultatet

Utgångspunkten vid Finlands medlemsförhandlingar i fråga om livsmedelshushållningen var att den skall anpassas till unionens verksamhetsmiljö med hjälp av stegvisa övergångsperioder (ACA-systemet). Dessutom ansåg Finland det vara viktigt att uppnå en tillräckligt hög stödnivå för att ersätta de bestående konkurrensproblemen till följd av naturförhållandena. Man ville att hela landet skulle omfattas av gemenskapens stöd för mindre gynnade områden (LFA) och av så kallat nordligt stöd. Det nordliga stödet var så proportionerat att stödnivån i Finland skulle bevaras på samma nivå som förut, och det skulle dessutom delvis finansieras av gemenskapen. I fråga om målen för enskilda produkter gällde de viktigaste produktionsrättigheterna. De övriga målen gällde strukturpolitik, trädgårdsnäring, veterinära frågor, växtskydd och fiske.

Utskottet konstaterar att Finland i fråga om prisanpassningen inte nådde målet för förhandlingarna, utan enligt fördraget genomförs prisanpassningen omedelbart när medlemskapet träder i kraft. Inte heller målen för stödområdena och stödnivån, som också utskottet fäste uppmärksamhet vid när det behandlade statsrådets redogörelse om konsekvenserna av ett EG-medlemskap (utskottets förhandlingsmål, JsUU 1/1992 rd), uppnåddes helt. Endast 85 procent av Finlands åkerareal får LFA-stöd, och det område för nordligt stöd som helt skall betalas med nationella medel täcker i regel bara områdena norr om 62:a breddgraden. Förutom dessa stöd avtalades vid förhandlingarna i alla fall om vissa andra nationella stöd och stöd som delfinansieras av EG. Sådana stöd är det nationella stödet under en övergångsperiod på fem år, ett nationellt specialstöd för att sköta allvarliga problem, miljöstödet enligt EG:s nuvarande stödordning och det nationella stödet till livsmedelsindustrin. EG:s andel av miljöstödet bestämdes till 135 miljoner ecu (cirka 850 miljoner mark). I sista hand skall EG-kommissionen godkänna utbetalningen av alla stöd. Som allmänna frågor vid förhandlingarna avtalades dessutom om en skyddsklausul med tanke på marknadsstörningar och om ersättning till fullt belopp av värdeminskningar för lagren med jordbruksprodukter. Under punkt 2 redogörs noggrannare för förhandlingsresultaten i fråga om jordbrukets struktur-

politik, särskilda arrangemang för vissa produkter, veterinära frågor och växtskydd, trädgårdsodling, livsmedelsindustri och fiske.

Utgående från anslutningsfördraget fattade statsrådet den 27 maj 1994 ett principbeslut om att anpassa det finländska jordbruket och livsmedelshushållningen samt regional- och strukturpolitiken till ett EU-medlemskap. På basis av principbeslutet har lagar om nationella stödåtgärder som delvis finansieras av EG beretts. Lagarna behandlas för närvarande i riksdagen (bland andra RP 148 och RP 164). Bestämmelser på lägre nivå än en lag bereds fortfarande av tjänstemän. Enligt utredning som utskottet har fått har samförstånd nåtts med kommissionen om principerna för stödsystemen, men vissa detaljfrågor är ännu öppna. De öppna frågorna gäller bland annat miljöstödet, vissa strukturpolitiska åtgärder, det nordliga stödets belopp, ersättningar för lagrens värdeminskningar samt stödet till livsmedelsindustrin. I fråga om kriterierna för LFA-stöd och om indelningen i stödområden har en överenskommelse nåtts på tjänstemannanivå. Avtalet har i Finland godkänts av EU-ministerutskottet och inom kommissionen av jordbruksrektoratet, som enligt den erhållna utredningen kommer att lägga fram lösningen för EG:s jordbruksministerråd för godkännande.

1.2.3 Allmänna följder av fördraget för livsmedelshushållningen

Utskottet betonar att ett medlemskap i EU får betydande följder för livsmedelshushållningen. Livsmedelshushållningen har hittills verkat i en ytterst sluten miljö. Om vi blir medlemmar kommer denna miljö att förändras väsentligt. Marknaderna öppnas, priserna och värdet på jordbruksproduktionen halveras och konkurrensen skärps. För importens del består faran främst av importkonkurrens från de nuvarande EU-staterna och eventuella nya medlemsstater samt från stater med vilka gemenskapen har slutit avtal om handel med jordbruksprodukter (exempelvis de baltiska länderna). Också produktionskostnaderna sjunker, men först mycket senare. För konsumenten innebär det att priserna sjunker och utbudet blir mångsidigare.

Enligt utredning som utskottet har fått uppskattas prisskillnaderna inom jordbruket och trädgårdsnäringen bli cirka 9,5 miljarder mark jämfört med den nuvarande prisnivån. Vid beräkningen har exportkostnaderna för de olika

produkterna inte dragits av från de inhemska priserna, och prisskillnaderna i fråga om den på gården använda säden är inberäknade. Exportavgifterna och ett avdrag för den fodersäd som har använts på gården har på motsvarande sätt beaktats som kostnadsinbesparingar vid uträkningen. Som jämförelsepriser har beaktats en lägre producentprisnivå enligt reformen av EG:s jordbrukspolitik (prisnivån under skördeåret 1995/96). Det totala inkomstbortfallet inom jordbruket och trädgårdsnäringen har jämfört med 1993 uppskattats till 13,8 miljarder mark. Det prispolitiska stödet till producenterna sjunker med cirka 4,3 miljarder mark och de totala kostnaderna med uppskattningsvis 5,1 miljarder mark. Förlusten av inkomst från jordbruket blir då 8,7 miljarder mark. Inbesparingarna i statens utgifter består förutom av det prispolitiska stödet av inbesparingar i exportstödet (2,95 miljarder mark 1993).

Utskottet påpekar att det för livsmedelshushållningen hade varit viktigt att stegvis få anpassa sig till dessa förändringar under en övergångsperiod. Enligt den utredning som utskottet har fått har det ingått en övergångsperiod i alla våra tidigare frihandelsavtal. Dessutom borde det kontinuerligt ha getts stöd för bestående olägenheter på grund av klimatet, bland annat de små skördarna. Uppgörelsen medför att jordbruket på grund av naturförhållandena i norr ställs inför ett svårt problem i fråga om konkurrenskraften och ett allvarligt anpassningsproblem för hela livsmedelshushållningen på grund av den omedelbara prissänkningen. Detta leder till att inkomsterna för livsmedelshushållningen minskar och att företagets konkurrenskraft och lönsamhet försvagas. Utskottet anser det vara uppenbart att livsmedelshushållningen inte klarar av dessa problem utan nationellt stöd och finansiering från gemenskapen. Utskottet betonar också att skyddsklausulen om marknadsstörningar bör tillämpas på ett effektivt sätt.

Utskottet understryker att stödet till livsmedelshushållningen inte enbart skall ses som ett överlevnadsstöd, utan med hjälp av det skall man försöka göra livsmedelshushållningen effektiv och konkurrenskraftig för att den på lång sikt skall ha en chans att lyckas inom gemenskapen och vid annan internationell konkurrens. De stödsystem som byggs upp skall möjliggöra en strukturutveckling inom livsmedelshushållningen. Stöden skall ge förutsättningar att bevara produktionen och förädlingen på de nuvarande områdena, men de får ändå inte uppmuntra till

att flytta produktion till ogynnsamma regioner. Systemen skall dessutom stöda företagarriktad verksamhet, och om möjligt skall stödformer som passiverar företagsamheten undvikas. Utskottet framhåller att man vid planeringen av system bör utreda verkningarna av de olika alternativen och finner det viktigt att riksdagen i fortsättningen är intensivt inkopplad i beredningen av stödsystem och ändringen av dem.

Utskottet noterar att företagen för närvarande har svårt att planera sin verksamhet och utarbeta strategier på grund av osäkerheten i fråga om hur stödfrågan kommer att lösas och de störningar på marknaden som detta eventuellt medför. De öppna frågorna måste utan dröjsmål godkännas av kommissionen, och det måste fattas ett nationellt beslut om dem. Utskottet påtalar också att det enligt utredningen om de fortsatta förhandlingarna går att få klarhet i det nationella specialstödet tidigast 1996. Till dessa delar blir stödfrågan alltså i vilket fall som helst öppen. Den utredning som utskottet har fått visar att de beräkningar och den övriga utredning som ligger till grund för avgörandet av stödfrågan innehåller många antaganden och osäkerhetsfaktorer. Därför är det omöjligt att få en helt tillförlitlig bild av livsmedelshushållningens möjligheter att klara sig om vi går med i EU. Den verkliga situationen påverkas dessutom av många oförutsägbara variabler, t.ex. marknadens, handels-, konsumenternas och konkurrenternas reaktioner.

2 Konsekvenser av ett EU-medlemskap för livsmedelshushållningen

2.1 Jordbruket

2.1.1 Allmänt

Enligt propositionen är målen för EG:s gemensamma jordbrukspolitik att öka jordbrukets produktivitet, garantera jordbruksbefolkningen en skäligen levnadsstandard, stabilisera marknaden, trygga livsmedelsförsörjningen och få till stånd rimliga konsumentpriser. EG har fått utslutande befogenheter att realisera dessa mål. Medlemsstaterna kan inte bedriva en nationell jordbrukspolitik. Inom jordbrukspolitiken följer EU tre principer, dvs. en gemensam inre marknad, gemenskapspreferens och samfinansiering. På den inre marknaden kan varorna röra sig fritt eftersom handelshindren mellan medlemsstater-

na har avlägsnats. En central princip inom gemenskapen är också att produkterna skall produceras där det är billigast.

Ungefär hälften av EG-lagstiftningen gäller jordbrukspolitiken. Systemet består av en strukturpolitik som genomförs med hjälp av strukturstöd och av en pris- och marknadspolitik som grundar sig på marknadsorganisationer för olika produktgrupper. Dessutom har det utfärdats bestämmelser om bland annat växtskydd och veterinära frågor.

De allmänna målen och metoderna för gemenskapens jordbrukspolitik motsvarar i huvudsak målen och metoderna för vår jordbrukspolitik. De mest betydande skillnaderna gäller självförsörjningsfrågor och gränsskydd. Om EG:s system tas i bruk i Finland betyder det att vår nuvarande jordbrukslagstiftning måste upphävas eller ändras till väsentliga delar. Å andra sidan får Finland en chans att utnyttja EG:s struktur- och inkomstpolitiska stödssystem, och EG ansvarar också för kostnaderna för eventuell överproduktion.

2.1.2 Strukturpolitiken

Den finländska landsbygden och gårdsbruket präglas speciellt av gårdarnas ringa storlek (åkerareal och kreatursbestånd) jämfört med Central-europa. Vid en granskning av strukturutvecklingen inom det finska jordbruket och av förändringarna sedan 1970-talet märker man att gårdarnas antal har minskat något och deras storlek ökat en aning. År 1969 fanns det i Finland 263 000 gårdar med över två hektar åker, 1980 var motsvarande antal 184 000 och 1990 172 000. Antalet husdjurslägenheter har sjunkit brantare än antalet växtodlingslägenheter. Den utredning som utskottet har fått ger dock vid handen att strukturutvecklingen när det gäller heltidsodlarna har skett snabbare än vad som framgår av statistiken. Detta beror på att statistiken omfattar alla gårdar, också dem som bedriver jordbruk som bisyssla.

De strukturella förändringarna inom jordbruket beror inte enbart på strukturpolitiska åtgärder utan också på inkomst- och produktionspolitiken. Utvecklingen inom producentpriserna för jordbruksprodukter och de stränga produktionsbegränsningarna har gjort strukturutvecklingen avsevärt långsammare. Med en produktionsstyrning som speciellt har riktats mot husdjursnäringen, och som främst har varit avsedd att minska överproduktionen, har man samtidigt hindrat lantbruksföretagen från att växa. Detta har

lett till att gårdarna inte alltid har kunnat utnyttja sin produktionskapacitet effektivt.

Enligt utredning som utskottet har fått fanns det 1980 totalt 85 196 mjölkproducenter i Finland. För närvarande finns det knappt 33 000. Trots att över 50 000 producenter har försvunnit har det genomsnittliga antalet kor per gård endast stigit från 10 till 12. Förutom att den totala produktionen har minskat har en bidragande orsak också varit att kornas genomsnittliga produktion har ökat. Det är utmärkande att just de stora mjölkboskapsbesättningarna blivit färre. Inom svinhushållningen är situationen i hög grad densamma. Svingårdarna har länge varit beroende av tillstånd, och det har just inte varit möjligt att höja produktionsrättigheterna. Nya produktionstillstånd beviljades på 1980-talet fatalt nog alltför små företag, vilket gjorde det ännu svårare att uppnå en lönande storlek på gårdarna. Utskottet konstaterar att trycket på en strukturutveckling inom svinhushållningen infaller under nästa femårsperiod. Av hönshushållningsgårdarna är över 75 procent (dvs. över 10 000 gårdar) gårdar med under 100 hönor. Endast cirka 1 800 gårdar har hönshushållning som huvudsyssla. För att produktionsstrukturen avsevärt skall kunna förändras krävs det att ytterst många skall vara villiga att lägga ner produktionen. Också inom fårhushållningen är behovet av en strukturutveckling stort. Utvecklingen underlättas i alla fall av att Finlands bidragskvot för tackor, som bestämdes i anslutningsfördraget, möjliggör en skäligen ökning av produktionen. Detsamma gäller produktionen av dikor. Köttproduktionen från tjurar kan bevaras i sin nuvarande omfattning.

Växtodlingsenheternas antal har sedan 1980-talet sjunkit klart mindre än husdjursenheternas antal. Delvis beror detta på att många lantbruksenheter har övergått från boskapslös produktion till odling på deltid, speciellt på 1980-talet när de övriga näringsgrenarna hade betydligt bättre förutsättningar än nu att ta emot dem som delvis lade ner sina jordbruk. Stödandet av småföretagsamhet i anslutning till gårdarna, som startade vid samma tid, har dessutom gett många gårdar en ny, ersättande inkomstkälla. Gårdar med spannmålsodling på heltid fanns det 1990 knappt 17 000 av.

För närvarande finns det knappt 4 300 gårdar som odlar sockerbeter, och den totala sockerproduktionen var 1993 cirka 142 000 ton. Det finns cirka 9 500 gårdar som producerar ryps av oljeväxter, och målet för avtalet om

odling av oljevaxter var 1993/94 cirka 145 miljoner kilo, vilket motsvarar 55 000 ton rypsolja och 90 000 ton kross. Cirka 1 500 gårdar producerar potatisstärkelse, och 1993 var totalproduktionen cirka 40 000 ton. Den utredning som utskottet har fått ger vid handen att produktionens självförsörjningsgrad i fråga om specialväxter är låg jämfört med lantbrukets basprodukter, inom sockerproduktionen cirka 60 procent och inom stärkelseproduktionen cirka 50 procent. För växtoljorna motsvarar självförsörjningsgraden den totala användningen, men sojakross är man tvungen att varje år importera i varierande mängd. Det har varje år anvisats anslag i statsbudgeten för ersättning av prissänkningen inom produktionen av specialväxter. Maximibeloppen av ersättningarna regleras genom lagar om specialväxter. Inom dessa gränser har industrin och producenterna årligen kommit överens om den totala produktionen. Därför har marginalerna i praktiken varit små med tanke på en strukturutveckling, fastän en låg självförsörjningsgrad i princip erbjuder möjligheter till strukturutveckling. En sockerkvot enligt Finlands anslutningsfördrag gör det inte möjligt att öka produktionen. Kvoterna behandlas mera ingående under punkt 2.1.3.

EG bedriver sin strukturpolitik med hjälp av strukturfonder. För fonderna har man satt upp huvudmål, som bland annat omfattar mål 5 a, med vilket man försöker försnabba strukturutvecklingen inom jordbruket, och mål 5 b som är avsett att underlätta landsbygdsområdenas utveckling och strukturanpassning. I strukturstöden ingår bland annat investeringsstöd till gårdarna, startstöd för unga jordbrukare, LFA-stöd, stöd till förädling och marknadsföring samt åtskilliga andra mindre stöd. Stödnivån är allmänt taget högre än i Finland. Åtgärderna är huvudsakligen frivilliga och erbjuder nationellt spelrum inom strukturpolitiken. Största delen av gemenskapens system går att verkställa direkt i Finland. Utskottet noterar att om Finland blir medlem kan EG:s strukturfonder erbjuda nya redskap också för utveckling av strukturerna inom vårt jordbruk.

Målen för förhandlingarna i fråga om Finlands strukturpolitik gällde investeringar inom svin- och fjäderfähuskållningen, Finlands skuldsaneringsprogram samt EG:s förtidspensioner. Förhandlingsresultatet är att Finland får en övergångstid på fem år att nationellt stöda investeringar inom svin- och fjäderfäbranschen

förutsatt att den totala produktionen inte ökar. I fråga om förtidspensionerna är det möjligt att med nationella medel i sju år betala tilläggspension när det gäller skogsinkomsterna. Motsvarande övergångstid på sju år beviljades för en fortsättning av skuldsaneringsprogrammet. Inom regional- och strukturpolitiken kom man dessutom överens om ett nytt specialmål 6 för arktiska, glesbebyggda områden. Målet motsvarar till sitt innehåll mål 1 för underutvecklade områden enligt EG:s nuvarande system.

Utskottet poängterar strukturutvecklingens betydelse när man beslutar om jordbrukspolitiska åtgärder. För att jordbrukets konkurrenskraft skall förbättras och verksamhetsbetingelserna kunna tryggas måste gårdarna växa i storlek, oberoende av ett EU-medlemskap. Detta gäller speciellt svin- och fjäderfähuskållningen, men också inom andra produktionsområden är behovet av en strukturutveckling uppenbart. Eftersom det vanligtvis inte går att öka produktionsmängden och åkerarealen kräver en strukturutveckling att en del av gårdarna lägger ned sin produktion. Detta i sin tur förutsätter att det finns alternativa möjligheter till inkomst och att en tillräcklig försörjning kan tryggas med pensioner och avgångsvederlag. Avgångsvederlaget utvecklas utgående från de krav som miljön och landskapsvärden ställer.

Utskottet uppmärksammar speciellt att investeringsstöden till svin- och fjäderfäbranschen enligt anslutningsfördraget inte får leda till att den totala produktionskapaciteten ökar. Utskottet anser det vara viktigt att med stöd villkor och motsvarande åtgärder se till att övergångsperioden inom dessa branscher blir behärskad och att produktionsstrukturen förbättras utan att den totala produktionen ökar jämfört med nuläget. Utskottet anser det dock inte vara ändamålsenligt att bevara det nuvarande systemet med kvoter och tillstånd till husdjur eftersom det gör strukturutvecklingen långsammare.

2.1.3 Pris- och marknadspolitiken

Enligt propositionen skall priserna på jordbruksprodukter och marknaden regleras med EG:s marknadsorganisationer, som tillsammans är 19 stycken. Systemen för de olika produktgrupperna bygger i huvudsak på samma principer, dvs. ett gemensamt prissystem, gränsskydd, exportstöd samt olika system för styrning av stöd och produktion. I produktionsstyrningen ingår bland annat mjölkkvoter, kvoter för nöt- och

färkött samt träda. Endast åtgärder enligt EG:s marknadsorganisationer får vidtas.

I Finland bygger pris- och marknadsregleringen på marknadsorganisationen för jordbruksprodukter och på lagstiftningen om importavgifter, acciser, ersättning för prisskillnader, olika stöd och produktionsstyrning. Vid ett eventuellt medlemskap i EG ersätter marknadsorganisationerna Finlands motsvarande lagstiftning, som alltså måste upphävas.

Förutom de stödsystem som redogjordes för under punkt 1.2.2 gällde de viktigaste målen för Finland vid förhandlingarna om EG:s marknadsorganisation produktionsrättigheter som kvoter för mjölk, socker, nöt- och färfkött samt basarealen för säd. Dessutom försökte man göra havren till en interventionsprodukt. I de produktspecifika målen ingick också en mängd mindre mål, av vilka bland annat kraven i fråga om direktförsäljning av ägg, stöd för produktion av brödvete, råg och malkorn och fröproduktion, stöd för grönhö, klassificering av svin- och nötkroppar, stöd för långvarig lagring av ostar, utvidgning av nomenklaturen för produkter tillverkade av mjölk samt i fråga om ostavtalet mellan Finland och USA fick en positiv lösning åtminstone för en övergångsperiod.

Utskottet konstaterar att man inte helt nådde upp till önskade produktionskvoter. Trots det motsvarar förhandlingsresultatet i fråga om produktionskvoter (Finlands kvot för mejerimjölk 2 342 miljoner kilogram utökad med 200 miljoner kilogram under vissa förutsättningar, direktförsäljningskvoten för mjölk 10 miljoner kilogram, tjurbidragskvoten 250 000 stycken, dikokvoten 55 000 stycken, tackkvoten 80 000 stycken, A-kvoten för socker 133 433 ton och B-kvoten 13 343 ton, A-kvoten för isoglukos 10 845 ton och B-kvoten 1 085 ton, importkvoten för socker 40 000 ton och basarealen för spannmål 1,6 miljoner hektar) i huvudsak den nuvarande produktionsnivån, vilket också var det allmänna krav som utskottet hade ställt upp inför förhandlingarna. Detta gäller dock inte sockerproduktionen, och också mjölkkvoten, för vilken utskottet under förhandlingarna satte som mål 3,1 miljarder liter, stannade kännbart under Finlands nuvarande produktionsnivå och totalmängden för produktionskvoterna. Utskottet anser att situationen är mycket oroande, för enligt erhållen utredning leder den låga sockerkvoten troligtvis till att en sockerproduktionsinrättning stängs, och den låga mjölkkvoten kan föra med sig betydande anpassningsåtgärder i fråga om gårdsvisa kvoter.

I de sakkunnigutlåtanden utskottet fått har bland annat en minskning av kvoterna och frivilliga avtal förts fram som anpassningsalternativ inom mjölkproduktionen. Utskottet understryker att anpassningen måste ske så att den strukturutveckling som har påbörjats inom mjölkproduktionen kan tryggas. Utskottet anser det dessutom vara viktigt att så effektivt som möjligt utnyttja tilläggskvoten på 200 miljoner kilogram enligt anslutningsfördraget. När det gäller de övriga förhandlingsmålen i fråga om mjölken anser utskottet det beklagligt att exportkvoten för ost som Finland och USA har avtalat om, kan tryggas bara för de följande tre åren. Utskottet anser det vara viktigt att Finland som medlem verkar för att motsvarande arrangemang skall kunna tillämpas också efter övergångsperioden. I fråga om produktionen av specialväxter tycker utskottet att möjligheter att producera specialväxter skall tryggas genom stödsystem i den omfattning som förhandlingsresultatet ger möjlighet till.

Om produktionsrättigheterna konstaterar utskottet allmänt att kvoterna och andra nationella arrangemang i anslutning till dem har en central betydelse för lantbruksföretagarnas rättigheter och för produktionsstrukturen. Därför anser utskottet att det genom lag måste stadgas om grunderna för produktionsrättigheter, t.ex. gårdsvisa mjölkkvoter, samt grunderna för bidragskvoter för dikor och tackor och om andra frågor som väsentligt påverkar produktionsrättigheterna, om Finland går med i EU.

När det gäller interventionen för havre påpekar utskottet att man inte nådde ett avtal i frågan, vilket betyder att det i fortsättningen saknas en administrativ prisgaranti för havre. Enligt avtalet kan havreexporten dock skötas med exportstöd som beviljas särskilt. Utskottet anser att det är skäl att genast i början av ett eventuellt medlemskap sträva efter att införa ett exportstöd. Enligt den utredning som utskottet har fått utgör 38 procent av Finlands spannmålsareal av havre. Havre är dessutom det enda sädeslag som i Finland har en skörd som når upp till samma nivå som i Europa. Den finska havreproduktionen täcker ungefär en fjärdedel av EU:s havreproduktion. Den finska havren är av hög kvalitet, och det finns goda chanser att exportera den till länder inom och utanför unionen.

I fråga om skörden av vete, råg och korn kan vår spannmålsproduktion inte konkurrera med EU-staternas. Enligt erhållen sakkunnigutredning finns våra möjligheter att odla vete dels inom produktion av kvalitetsvete (export) och

dels inom produktion av fodervete (den inhemska marknaden). Inom odlingen av korn blir problemet vid överproduktion att kornstorleken inte räcker till enligt EG:s interventionsbestämmelser, och dessutom har EG krav på sållning av korn. Utskottet anser att man på grund av odlingsförhållandena bör försöka få till stånd en ändring av dessa krav vid ett eventuellt medlemskap. Rågodlingen minskar och äventyras till och med, om den inte får särskilt stöd.

Den utredning som utskottet har fått visar att en övergång till gemenskapens marknadsorganisationer inte administrativt medför särskilt stora svårigheter för Finland. Vi blir ändå tvungen att ta i bruk nya system för bl.a. interventionsverksamhet, export, kvoter för dikor, tjurar och tackor samt direktförsäljning av mjölk.

I sak medför EG:s marknadsorganisation dock också andra betydande problem för Finland än de som relaterades i samband med förhandlingsresultaten. Nedan behandlas kort vissa av de frågor som de sakkunniga förde fram i sina utlåtanden till utskottet.

Inom marknadsorganisationen för säd betalas ersättningen för prissänkning på säd, som är det viktigaste av de stöd som EG helt och hållet finansierar (det så kallade CAP-stödet), såsom ett direkt inkomststöd enligt areal. Denna stödform gör strukturutvecklingen inom jordbruket långsammare och höjer markpriset. Detsamma gäller miljöstödet till jordbruket och LFA-stödet. CAP-stödet räknas dessutom ut på basis av de genomsnittliga skördarna 1986/87—1990/91, varvid den genomsnittliga skörden för hela Finland blir cirka 3 000 kilo per hektar. Dessa år var svaga med tanke på vår spannmålsproduktion, och därför kommer CAP-stödet inte att motsvara de faktiska produktionsförhållandena. Stödet blir annars också mycket större i Centraleuropa, där skördarna är betydligt större.

När det gäller sockerproduktionen uppmärksammar utskottet EG:s produktionsavgifter, som i praktiken leder till att finländska sockerproducenter och den finländska industrin får finansiera exporten av unionens sockeröverskott. Som det konstaterades under 2.1.2 är Finlands självförsörjningsgrad inom sockerproduktionen cirka 60 procent.

EG:s marknadsorganisation för oljevaxter gäller främst produktion och marknadsföring av olivolja. Bestämmelserna om ryps och raps, solrosolja, soja och linolja faller inom marknadsorganisationen för säd. Finlands kvot för oljevaxter, som får stöd enligt gemenskapens marknads-

organisation (CAP-stöd), kommer att ingå i den totala spannmålsarealen på 1,6 miljoner hektar som skall fastställas för Finland. Den utredning som utskottet har fått visar att oljevaxternas andel av denna spannmålsareal inte ännu har fastställts. Utskottet påpekar att det faktum att CAP-stödet bestäms på basis av medlemsstaternas genomsnittliga hektarskörd också inom produktionen av oljevaxter leder till att den finländska produktionens konkurrenskraft försvagas i förhållande till unionens nuvarande medlemsstater. Stärkelseproduktionen behandlas nedan under punkt 2.3.

Inom produktionen av nötkött uppstår det problem bland annat för att endast en liten del av det i Finland producerade nötköttet uppfyller kvalitetskraven för EG:s interventionslager. Enligt anslutningsfördraget får Finland ändå under en femårsövergångsperiod också sälja tjurkött av klass O till interventionen.

I fråga om svinkött, ägg och kött från fjäderfå understryker utskottet att EG:s marknadsorganisation så gott som uteslutande bygger på exportstöd och importskydd. Intervention och stöd används inte, varför priserna på marknaden bestäms ytterst fritt utgående från utbud och efterfrågan. Inom gemenskapen uppfattas produkter av svinkött och fjäderfå allmänt som vidareförädlad säd, så också marknadsorganisationen för säd påverkar i hög grad produktionen och marknadsföringen av dem. Problemet med marknadsorganisationen för säd har ovan konstaterats vara bland annat att principerna för uträkningen av CAP-stödet är ofördelaktiga ur finländskt perspektiv.

2.1.4 Växtskyddet

Enligt propositionen räknas till växtskyddet inom EG förutom det egentliga växtskyddet också bestämmelserna om produktion och marknadsföring av utsäde och plantmaterial. I denna helhet ingår också lagstiftning om marknadsföring av växtskyddsmedel (bekämpningsmedel). Utskottet påtalar att dessa organisationer inom EG med undantag för akterna om utsäde är ytterst nya och att man ännu inte vet hur de fungerar i praktiken.

Finlands lagstiftning om utsäde har i huvudsak harmoniserats med EG:s bestämmelser redan i samband med att EES-avtalet trädde i kraft. Lagstiftningen om växtskydd, växtskyddsmedel och plantmaterial ingår däremot ännu inte i EES-avtalet. Om EG:s organisation tas i bruk i Fin-

land betyder det att denna lagstiftning måste totalreformas.

I fråga om utsädet innehöll EES-avtalet vissa temporära undantag för Finland. De gällde grobarhetskrav på frövara från foder- och spannmålväxter, marknadsföring av utsäde av kategorin handelsutsäde, krav på bestämmande av antalet generationer för utsäde av spannmålväxter samt nationella sortlistor. Vid behandlingen av lagen om handel med utsäde (233/93) förutsatte utskottet att man vid medlemskapsförhandlingarna strävar efter att göra dessa undantag bestående. Detta mål uppnåddes dock inte, utan i anslutningsfördraget avtalades om liknande övergångsarrangemang som EES-avtalet också innehåller. Inom växtskyddet gällde Finlands förhandlingsmål skyddande zoner i fråga om växtförstörare och erkännande av området kring centralen för utsädespotatis. I fråga om de skyddande zonerna godkändes fem av de zoner som Finland hade krävt, men inte alla. En del av de skyddande zonerna beslutar man om senare när Finland har lämnat tilläggsutredning. I fråga om den skyddande zonen för centralen för utsädespotatis bestämdes att gemenskapen skall utreda möjligheterna att erkänna området som ett i gemenskapslagstiftningen avsett område för produktion av god kvalitet. Kravet i fråga om plantmaterial gällde angivande av ursprung i varudeklarationen. Gemenskapen godkände kravet på en två års övergångsperiod för den inhemska produktionen. Förhandlingsresultatet i fråga om växtskyddsmedel hänför sig till den allmänna förhandlingslösningen inom varuhandeln. Lösningen bygger på en övergångsperiod om fyra år och en ny utvärdering av gemenskapens lagstiftning inom denna övergångsperiod. Övergångsperioden gäller bara märkningen och packningen av växtskyddsmedel. Till övriga delar skall övergången till gemenskapens organisation ske genast när medlemskapet börjar.

Utskottet påpekar att växtskyddet har en stor betydelse för förutsättningarna för vår växtproduktion och kvaliteten på livsmedel gjorda av växter. I fråga om växtsjukdomar och växtskydd ligger Finland på en god nivå. När utskottet behandlade Finlands förhandlingsmål förutsatte det att det vid förhandlingarna avtalas om arrangemang som hindrar växtsjukdomar och växtförstörare från att spridas till vårt land. Utgående från erhållen sakkunnigutredning är det uppenbart att förhandlingsresultatet gör det möjligt att bevara vårt växtskydd på en relativt god nivå, trots att alla mål inte uppnåddes. Ut-

skottet finner det ändå viktigt att Finland vid fortsatta förhandlingar enligt fördraget och också vid ett eventuellt medlemskap verkar för att vårt ursprungliga mål i fråga om växtskyddet uppnås. Enligt utskottet är det viktigt att i fortsättningen ge akt på effekterna av de slojade gränskontrollerna och att vidta nödvändiga åtgärder för att eliminera eventuella olägenheter. Utskottet omfattar också de sakkunnigas utlåtanden om att näringsidkarna kan bygga upp frivilliga kontrollsystem som ett alternativ till myndigheternas kontroller. Utskottet understryker dessutom vikten av information till näringsidkarna vid bekämpningen av växtsjukdomar.

När det gäller utsädesproduktionen finner utskottet resultatet av förhandlingarna problematiskt. Huvudparten av det utsäde till foder- och spannmålväxter som marknadsförs i Finland är handelsutsäde. Om vårt system skall anpassas till gemenskapens höjs priset på utsäde och därigenom också produktionskostnaderna, som även annars är höga. Utskottet påpekar dessutom att förädlaren enligt gemenskapens regler om växtförädlarens rättigheter har rätt att kräva ersättning av en odlare som på sin gård använder utsäde av en sort som är skyddad genom gemenskapsrätten. Ersättningens belopp bestäms separat, men enligt den utredning som utskottet har fått uppskattas den i detta skede till cirka 15—30 penni per kilo. Gemenskapens system är alternativt till ett skydd grundat på nationell lagstiftning. Gemenskapens organisation är i alla fall effektivare för förädlaren, och det är därför troligt att åtminstone de utländska förädlarna försöker skydda sina sorter med stöd av gemenskapens bestämmelser. I Finland kan detta försäkra problem speciellt under år med missväxt som leder till att man måste importera mera utländska sorter. Utskottet betonar därför behovet av att bevara och utveckla den inhemska växtförädlningen.

Utskottet konstaterar vidare att plantmaterialets ursprung i de finska växtförhållandena är av stor betydelse för hur plantorna klarar sig. Därför bör den som köper plantmaterial kunna få information om plantornas ursprung, vilket enligt anslutningsfördraget är möjligt bara under en övergångsperiod och begränsar sig till den inhemska produktionen. Utskottet uppmärksammar att köparen av utländskt plantmaterial enligt den finska lagstiftningen alltid måste informeras om dess odlingsland. När det allmänt gäller EG:s organisation för produktion och marknadsföring av plantmaterial konstaterar utskot-

tet att erhållen sakkunnigutredning visar att det kommer att medföra extra produktionskostnader att ordna övervakning och upprätthålla kraven på plantornas ärftliga kvalitet. Samtidigt förbättrar dessa bestämmelser dock kvaliteten på det plantmaterial som marknadsförs.

Om växtskyddsmedlen poängterar utskottet att en ren natur och ren mat är styrkan inom vår livsmedelshushållning vid den ökade konkurrensen inom jordbrukshandeln. Detta gäller både exportmöjligheterna och den inhemska konsumtionen. Utskottet har också i flera olika sammanhang fört fram det faktum att en förutsättning för att vi skall kunna bevara den fördel som renheten ger och kunna skydda miljön är att Finland har ett så snävt urval som möjligt av bekämpningsmedel. Enligt utskottets uppfattning hade en förutsättning för detta varit att man kunnat avvika från gemenskapens direktiv om bekämpningsmedel (91/414/EEG), som bygger på kommissionens förteckning över tillåtna verksamma ämnen i bekämpningsmedel (positiv lista) och på ömsesidigt erkännande av forskningsresultat. Utskottet finner det i vilket fall som helst viktigt att tillämpa direktiven så att för Finlands del de nordiska förhållandena anses motsvara dem som förutsätts för det ömsesidiga erkännande som avses. Enligt den utredning som utskottet har fått har Finland också framför denna tolkning som utgångspunkt vid medlemskapsförhandlingarna.

2.1.5 De veterinära frågorna

Enligt propositionen räknas till EG:s veterinärlagstiftning förutom de egentliga veterinära frågorna också bestämmelser om foder och husdjursförädling. Bestämmelserna i den egentliga veterinärlagstiftningen gäller djursjukdomar, kött och köttprodukter, mjölk och mjölkbaserade produkter, fisk och andra fiskprodukter, äggprodukter, övervakning av vissa främmande ämnen i animaliska livsmedel och djurskydd. Merparten av dessa bestämmelser ingår redan i EES-avtalet, och den motsvarande finska lagstiftningen har harmoniserats med EG:s bestämmelser. Utanför EES-avtalet har dock lämnats bestämmelser om gränskontroller, varor som införs från länder utanför EES, finansiella arrangemang och djurskydd. Vid ett eventuellt medlemskap blir också dessa bestämmelser bindande för Finland, vilket medför att så gott som alla lagar om veterinärmedicin måste ses över och djurskyddslagen totalrevideras.

Vid förhandlingarna om de veterinära frågorna hade Finland som mål att bevara det positiva läget i fråga om djursjukdomar. Det avtalades om övergångsperioder i fråga om vissa mera betydande sjukdomar, och om övergångsperioder och delfinansiering från EG bland annat för att upprätta datanät enligt gemenskapens organisation och gränsstationer. Dessutom har Finland tillsammans med de övriga nordiska länderna förhandlat om möjligheten till strängare salmonellakontroll för produkter från unionens medlemsländer. Detta förutsätter i alla fall att ett eget övervakningsprogram görs upp och genomförs. Dessa förhandlingar är ännu på hälft. I fråga om antibiotika i foder kom man vid förhandlingarna överens om en övergångsperiod på tre år.

Utskottet noterar att djursjukdomssituationen är av avgörande betydelse för Finlands husdjursproduktion. Våra livsmedel är till sin livsmedelshygieniska kvalitet bland de renaste i Europa, och detta har betydelse både för exportmöjligheterna och våra egna konsumenter. Den utredning som utskottet har fått visar att en övergång till EG:s organisation, speciellt avlägsnande av gränskontrollerna inom unionen för levande djur och animala livsmedel, hotar att försvaga denna situation. Utskottet stöder de förslag som de sakkunniga i sina utlåtanden lade fram om att näringsidkarna kan bygga upp frivilliga övervakningssystem som ett alternativ till myndigheternas gränskontroller, men anser att detta inte räcker. Utskottet anser att fortsatta förhandlingar bör ge garantier för salmonellakontroll. Nödvändiga övervakningsprogram som kan tas i bruk genast när medlemskapet inleds bör utarbetas. Ytterligare finner utskottet att det är viktigt att följa upp effekterna av att gränskontrollerna avlägsnas och att vidta nödvändiga åtgärder för att eliminera eventuella olägenheter. Utskottet understryker också vikten av information till näringsidkarna som ett led i kampen mot djursjukdomar.

När det gäller EG:s bestämmelser om kött fäster utskottet uppmärksamhet vid de direktiv om småskaliga anläggningar som redan ingår i EES-avtalet (bland annat direktivet om färskt kött 64/433/EEG). Enligt erhållen utredning har det fastställts produktionstak för sådana anläggningar, och produkter från dem får inte heller exporteras, utan kött från sådana anläggningar och produkter av sådant kött får endast säljas lokalt eller nationellt enligt en godkänd tolkning. Direktiven träder i kraft genom jord- och skogsbruksministeriets beslut med stöd av kottthygien-

produktion, branscher som gynnar finländska råvaror och marknadsinriktade internationella branscher. Särskilt mejeri- och köttförädlingsindustrin är beroende av finländska råvaror, vilket betyder att de står inför särskilt stora anpassningsproblem.

Utskottet påpekar att största delen av den finländska livsmedelsindustrin har levt i en icke-konkurrensutsatt ekonomi. Men situationen kommer att förändras avsevärt vid ett EU-medlemskap i och med att gränserna öppnas för EU-konkurrens. Finland hade som mål att få en så lång övergångsperiod som industrin behövde för att anpassa sig till internationell konkurrens. Förhandlingarna resulterade dock i en omedelbar prisanpassning och den enda möjligheten att lösa de av ett medlemskap föranledda problemen inom livsmedelsindustrin är de överenskomna stödordningarna och andra specialbestämmelser. Fördraget innefattar särskilda bestämmelser om nationella stödordningar för livsmedelsindustrin. Livsmedelsindustrin omfattas därtill bland annat av strukturstöden (bidrag för bearbetning och marknadsföring) enligt anslutningsavtalet, ersättningar för förluster när lagren minskar i värde och av en skyddsklausul i händelse av störningar på marknaden. Enligt vad utskottet har erfarit krävs det särskilda sektorvisa program för bidrag från EG:s strukturfonder, men Finland är ännu inte klart med beredningen av programmen.

I ett av de förhandlingskrav som utskottet hade ställt gav förhandlingarna positivt resultat, nämligen när det gällde produktionsstödet (en kvot på 50 000 ton) för korn- och havrestärkelse. Men parterna har ännu inte kommit överens om stödkoefficienterna. Enligt vad utskottet har erfarit bör Finland få en stärkelsekoefficient som bygger på avkastningen för att det skall vara ekonomiskt lönsamt med produktion i Finland. Finland bör lägga fram ett förslag hos kommissionen så snart som möjligt. Om Finland blir medlem bör vi också arbeta för att få exportstöd från EG för korn- och havrestärkelse. Enligt vad utskottet erfarit betalas för närvarande exportstöd bara för majs-, vete-, potatis- och risstärkelse. Ett annat förhandlingsmål som uppnåddes var att vissa finländska ostar togs med i gemenskapens stödordningar.

Utskottet hänvisar till punkt 1.2.1 och framhåller att jordbruket och livsmedelsindustrin i Finland är nära kopplade till varandra vid ett eventuellt medlemskap. Ungefär hälften av branscherna inom livsmedelsindustrin är beroende av

finländska råvaror. Därför blir råvarutillgången inom livsmedelsindustrin säkerställd med samma insatser som ger garantier för det inhemska jordbruket. En konkurrenskraftig finländsk livsmedelsindustri är i sin tur en förutsättning för fortsatt jordbruk i Finland. Utskottet förutsätter därför att Finland fullt ut utnyttjar de framförhandlade möjligheterna att anpassa livsmedelsindustrin och förbättra konkurrenskraften. Det är vidare viktigt att se till att stödsystemen inte snedvrider konkurrensen. Utskottet påpekar också att en bättre konkurrenskraft kräver att den påbörjade strukturomvandlingen och produktionseffektiveringen fortsätter.

2.4 Fiskerinäringen

I Finland uppgår fångsten inom det yrkesmässiga fisket årligen till ca 75 000 ton, varav ungefär en tredjedel används som människoföda och resten företrädesvis som foder (strömming) för pälsdjur. Det finns ungefär 1 500 fiskare som har yrket som huvudsysselsättning och 3 500 deltidsfiskare. De senaste undersökningarna visar att det finns ungefär 2 miljoner husbehovs- och fritidsfiskare, men ett finländskt EU-medlemskap inverkar inte på deras verksamhet. Av finländsk fisk är det främst regnbågslox som exporteras.

EG har en gemensam fiskeripolitik. Målsättningen och instrumenten inom gemenskapens fiskeripolitik motsvarar i stora drag det som sägs om den gemensamma lantbrukspolitiken under punkt 2.1.1. Fiskeripolitiken innefattar gemensamma regleringar av strukturpolitiken, resurspolitiken, marknadsordningen och av fiskerisektorn samt övervakning. Strukturpolitiska åtgärder sätts dels in i form av fiskerifrämjande investeringar, dels i kapacitetsminskande åtgärder.

Den gemensamma resurspolitiken reglerar tillträdet till fiskevattnen. Enligt bestämmelserna har EU-medborgare fritt tillträde till medlemsstaternas fiskevattnen utanför en gräns på 12 nautiska mil. Begränsningen är i princip ett avsteg från huvudregeln och kommer av allt att döma att gälla fram till år 2002. Enligt vad utskottet har erfarit är den allmänna uppfattningen att undantaget kommer att förbli i kraft. Därtill har EG godkänt ett undantag för Finland och Sverige, som innebär att länderna får behålla sina traditionella fiskerättigheter inom en zon på 4–12 nautiska mil längs Östersjökusten inom ramen för sin jurisdiktion.

Finlands övriga förhandlingsmål gällde bland annat fiskekvoter, strömmingsfiske för foderän-

damål och fortsatt stöd till fiskerisektorn. Vad gäller fiskekvoterna fick Finland i stort sett igenom sina krav. För strömmingsfiske i syfte att producera foder fick vi en övergångsperiod på tre år. De flesta fiskeristöden ansågs av EU vara förbjudna stöd, men Finland fick tillstånd att tills vidare betala ut stöd för lagring av foderströmming. Gemenskapen kommer senare att ta ställning till om räntestödslån och fiskeriförsäkringar tillåts. Vad gäller utskottets övriga mål kan det sägas att förslaget att Östersjöländerna själva skall få bestämma om vården och exploateringen av fiskresurserna i Östersjön inte godkändes, utan konventionen om Östersjöfiske kommer vid ett medlemskap att börja administreras av EU. Laxfisket i Östersjön regleras enligt konventionen allttjämt i överensstämmelse med de rekommendationer som Internationella fiskerikommissionen för Östersjön har godkänt. Marknadsföringen av fisk ändrades inte på några väsentliga punkter förutom att importskyddet slopades.

Eftersom fisket till principerna ingår redan i EES-avtalet framhåller utskottet att EU-medlemskap inte medför några större omvälvningar för fiskerinäringen i Finland. De stöd som måste slopas hade vi ändå varit tvungna att slopa 1997 i överensstämmelse med EES-avtalet. Också fiskerirättigheterna avgjordes till stor del i samband med EES-avtalet.

2.5 Specialfrågor

2.5.1 Gödselmedel

EG:s gödsellagstiftning ingår redan i EES-avtalet, och Finlands motsvarande lagstiftning harmoniserades med EG-lagstiftningen redan när EES-avtalet trädde i kraft. Enligt EES-avtalet har Finland rätt att begränsa kadmiumhalten i gödselmedel fram till ingången av 1996 i överensstämmelse med sin nationella lagstiftning. För närvarande får fosforgödsel innehålla högst 50 mg kadmium per kilo fosfor enligt de finländska bestämmelserna.

Förhandlingsresultatet beträffande gödselmedel hänger samman med hur frågan om varuhandeln generellt löstes. Fördraget ger Finland en övergångsperiod på fyra år för kadmiumhalten i gödselmedlen. Under övergångsperioden ses EG:s gödsellagstiftning över på nytt inom ramen för gemenskapens normala beslutsprocedurer.

Utskottet menar att förhandlingsresultatet är mycket problematiskt för Finlands del eftersom

ingen vet vilket resultat en översyn av EG-lagstiftningen kommer att ge. Utskottet finner det mycket angeläget att översynen resulterar i att Finland får behålla sina relativt låga gränsvärden. Utskottet påpekar att valet av gödseltyp väsentligt kan bidra till renare mark och livsmedel.

2.5.2 Ekologisk produktion

Ekologisk produktion vinner allt större insteg i Finland och de övriga nordiska länderna. Sverige har den största odlingsarealen för ekologisk odling, 48 000 hektar, medan arealen i Danmark är 18 000 hektar och i Norge ungefär 4 000 hektar. Den ekologiska odlingen har ökat mycket snabbt i Finland under de senaste fem åren, och den totala odlingsarealen uppgår för närvarande till 17 000 hektar. Ungefär 1 700 odlare håller på att ställa om sin produktion på totalt ca 9 000 hektar. Produktionen har ökat tack vare att staten sedan 1990 har betalat ut ett bidrag för övergångsperioden, byggt ut rådgivningen i ekologisk produktion och tack vare större efterfrågan på ekologiskt odlade produkter. Tillväxttakten är ändå inte tillräckligt snabb för att tillgodose den ökande efterfrågan i Finland. Den ekologiska aveln är fortfarande obetydlig i vårt land i relation till efterfrågan.

EG-förordningar om ekologisk produktion ingår i EES-avtalet, och finländska ekologiskt odlade produkter har därför fritt tillträde till den europeiska marknaden. Om administreringen av den ekologiska odlingen stadgas i förordningen om övervakning av ekologisk jordbruksproduktion (557/94). EG utarbetar för närvarande bestämmelser om ekologisk avel.

Enligt vad utskottet har erfarit kommer Finland utifrån förhandlingsresultatet att 1995 eventuellt betala ut nationellt stöd under övergångsperioden och EG-delfinansierat bidrag för miljövänligt jordbruk till ekologisk produktion. Dessutom kan bidrag enligt mål 5 b fås för program för ekologisk odling. Rådgivning, forskning och utveckling inom sektorn ekologisk produktion av lantbruksprodukter kommer allttjämt att få bidrag genom anslag i statsbudgeten.

Utskottet menar att ekologisk produktion är ett beaktansvärt alternativ inom det finländska jordbruket och påpekar att produktionsgrenen också är bra för sysselsättningen. Vi måste utnyttja de konkurrensfördelar som marknadstillträdet och de rena odlingsförhållandena ger. Det är uppenbart att det finns goda exportmöjligheter.

ter. Med hänvisning till ett sakkunnigutlåtande framhåller utskottet att ekologisk produktion bör stå för minst 10 procent av odlingsarealen för att den inhemska efterfrågan och den expanderande exporten skall kunna tillgodoses. Utskottet menar att den nya lagstiftningen om ekologisk produktion ger goda möjligheter att öka marknadsandelarna för lantbruksprodukter. Men det behövs ytterligare ansträngningar inom marknadsföringen och produktbearbetningen. Också satsningar på bättre kvalitet är nödvändiga. Vidare påpekar utskottet att de planerade miljöprogrammen inom jordbruket diversifierar den traditionella jordbruksproduktionen och leder till att den mer integreras i ekologiska odlingsformer. Det är viktigt att i detta sammanhang uppmärksamma den globala marknaden, eftersom Finland i rådande förhållanden har svårigheter att få fram tillräckligt stora varupartier för export. För att Finland skall kunna vara med och tillgodose efterfrågan på världsmarknaden är det angeläget att främja nätverksbildningen inom marknadsföringen av ekologiskt odlade produkter.

2.5.3 Renskötsel

EU räknar in renskötseln i jordbruket och tillämpar den gemensamma jordbrukspolitiken på den. I praktiken betyder det bl.a. att gemenskapens strukturstöd kan utnyttjas för renushållningen. Däremot tillämpas reglerna för gemenskapens statsstöd och andra konkurrensbestämmelser på det nationella stödet till renushållningen. Enligt vad utskottet har erfarit betyder det att stödens maximibelopp till vissa delar måste sänkas. EG:s veterinära bestämmelser tillämpas på hantering och kontroll av renkött i överensstämmelse med anslutningsfördraget.

Enligt vad utskottet har erfarit var utgångspunkten för medlemsförhandlingarna framför allt att Finland skall försöka få delfinansierade gemenskapsbidrag för renskötseln och först i andra hand betala nationellt stöd. Utskottet menar att det var en ändamålsenlig utgångspunkt.

En annan viktig fråga är importskydd mot länder utanför unionen. Unionen har nämligen inget importskydd för renkött. Utskottet framhåller att anslutningsfördraget ger Finland möjligheter att avhjälpa den bristen genom att betala nationellt stöd för produktion och marknadsföring av renar och renprodukter inom ramen för den traditionella produktionsvolymen.

3 Konsekvenser av ett EU-medlemskap för skogsbruket

Skogsbruket spelar otvivelaktigt en viktig roll för Finlands statsekonomi. Skogsindustrin står för inemot 40 procent av varuexporten från Finland och för drygt hälften av nettointäkterna från export. EU är det viktigaste marknadsområdet för finländska skogsindustriprodukter och 72 procent av exporten 1991 gick till dessa stater. Finlands skogar utgör ungefär 10 procent av de exploateringsbara skogstillgångarna inom EU. I Finland utnyttjas ca 20 miljoner hektar av skogsarealen för skogsbruk. Skogstillgångarna och försäljningen av skogsprodukter har i Finland en mycket större betydelse för ekonomin och välfärden än i något annat europeiskt land.

Enligt propositionen har EG inte någon egen skogsolitik utan skogsbruksåtgärder subventioneras med stöd utgående från agrikulturella utgångspunkter. EG har bestämmelser om saluföring av skogsförökningsmaterial, ett europeiskt informations- och kommunikationssystem för skogsvård, uppföljning av skogarnas hälsotillstånd och om delfinansiering av åtgärder för att utveckla och tillvarata skogen. Åtgärder som delfinansieras av EU är projekt för förbättring av förädlings- och marknadsförhållandena för skogsbruksprodukter och olika typer av skogsförbättringsarbeten. Stödordningen för skogsplantering på åkrar syftar till att odlingsmark i mindre utsträckning skall användas för traditionellt jordbruk och att det i stället planteras skog på åkrarna.

Finlands förhandlingsmål i fråga om skogsbruket gällde saluföring av skogsförökningsmaterial, uppföljning av skogarnas hälsotillstånd, klassificering av råvirke och skogsförbättringsinvesteringar i överensstämmelse med EG:s förordning om skogsplantering på jordbruksjord. När det gäller saluföring av skogsförökningsmaterial fick Finland en övergångsperiod på fem år, men frön och plantor som uppfyller gemenskapsbestämmelserna måste släppas ut på marknaden i Finland så snart som medlemskapet träder i kraft. Vidare fick Finland en övergångsperiod på två år för uppföljning av skogarnas hälsotillstånd, och parterna kom överens om fortsatta förhandlingar i frågan. Beslutet om klassificering av råvirke hänger samman med den generella överenskommelsen om varuhandeln, som i detta fall innefattar en övergångsperiod på två år och en utvärdering av den EG-lagstiftning som skall införas under övergångsperioden. När det gäller

skogsförbättringsinvesteringar enligt förordningen om skogsplantering på jordbruksjord måste Finland nöja sig med EG:s snäva tolkning av kriterierna för stödtagare. I praktiken betyder det att de skogsägare som får mindre än en fjärdedel av sina totala inkomster från jordbruket blir utan bidrag. Vad de förhandlingsmål som utskottet uppställde beträffar konstateras det dessutom att Finlands position som producent av nyfiber inte förändras. Detsamma gäller skogsforskningen och närområdessamarbetet inom skogsbruket. Enligt vad utskottet har erfårit kunde viktbegränsningarna för fordon inte tas upp vid förhandlingarna, eftersom de aktuella EG-reglerna först nu utarbetas. Enligt vad utskottet erfårit har Finland dock försökt påverka beredningen av bestämmelserna för att få behålla de nuvarande viktgränserna och dimensionerna framför allt vid virkestransporter. Finland kommer härefter att tillämpa EG:s generella växtskyddsordning vid bekämpning av skogsförstörare i samband med import och förhindrande av att de sprids. Växtskyddsfrågor behandlas ovan i punkt 2.1.4.

Hänvisande till erhållen utredning framhåller utskottet att ett EU-medlemskap sett i ett helhetsperspektiv är en positiv lösning för skogsbruket. Det ligger i vår exportinriktade skogsindustris intresse att få tillgång till den inre marknaden. EG har på senare tid visat större intresse för skogspolitiken och det ligger därför i Finlands intresse att på ett så tidigt stadium som möjligt få vara med och utarbeta gemenskapens skogspolitik. Men Finland måste då också precisera sin skogspolitik i relation till unionen. Vidare är det ur skogsbrukssynvinkel viktigt att Finland får vara med när gemenskapens miljöbestämmelser utarbetas, t.ex. bestämmelserna för materialåtervinning och naturskydd.

4 Landsbygdspolitik

Utskottet framhåller att landsbygden spelar en viktig roll för vårt samhälle. Ungefär 98 procent av Finlands areal består av landsbygd och en fjärdedel av befolkningen bor på landsbygden. Utskottet finner det viktigt att landsbygden inte avfolkas utan får behålla sin livskraft. Det är också viktigt att landsbygdsnäringarna och företagsamheten på landsbygden utvecklas. Särskilt viktigt blir detta i en situation då den internationella konkurrensen och omstruktureringen inom jordbruket tvingar varje människorna att söka nya

möjligheter att tjäna sitt uppehälle. Utskottet hänvisar i detta sammanhang också till de mål och synpunkter som framförs i utlåtandet (JsUU 2) om statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse.

EG kan ge bidrag till landsbygdsprojekt enligt mål 5 b och mål 6 vilket parterna kom överens om vid medlemsförhandlingarna. Projekt i anknytning till primärproduktionen på landsbygden konkurrerar om bidragen med andra regionala utvecklingsprojekt. I Finland samordnas resursfördelningen av inrikesministeriet, medan jord- och skogsbruksministeriet svarar för frågor i anknytning till utvecklande av landsbygdsnäringarna. Utskottet framhåller att de båda ministerierna och de regionala myndigheterna måste samarbeta intimare och samordna sina beslut för att de möjligheter stödordningarna ger skall kunna tillvaratas fullt ut om Finland blir medlem. Landshagsprogrammen måste utformas så att behovet av utveckling inom jordbruket, skogsbruket och andra landsbygdsnäringar beaktas i tillräcklig mån. Detta är viktigt för jordbruket eftersom ett EU-medlemskap tvingar fram omstruktureringar.

5 Livsmedelssektorns framtid i en föränderlig omvärld

EES-avtalet trädde i kraft den 1 januari 1993. Inom jord- och skogsbruksförvaltningen gäller avtalet bland annat veterinära frågor, foder, avel, utsäde, gödsel, ekologisk produktion av jordbruksprodukter och fiske. EES-avtalet innefattar ingen gemensam jordbruks- eller fiskeripolitik, men det finns en del bestämmelser om jordbruk och fiske. Jordbruket berörs av utvecklingsklausulen om gradvis liberalisering av handeln med jordbruksprodukter, bestämmelserna om bearbetade jordbruksprodukter och de bilaterala lantbruksavtalen mellan Finland och EG. Genom utvecklingsklausulen förbinder sig Finland att inom ramen för sin jordbrukspolitik med två års intervaller se över villkoren för en successiv liberalisering av handeln med jordbruksprodukter. I och med bestämmelserna om bearbetade jordbruksprodukter togs fler produktgrupper med i frihandeln. I jordbruksavtalen mellan Finland och EG har det införts vissa importavgiftspreferenser för ost, griskött och nötkött i handeln mellan Finland och gemenskapen. Utskottet framhåller att den praktiska nyttan av utvecklingsklausulen kommer fram först senare, efter-

som den inte har tillämpats under den tid EU-förhandlingarna har pågått. Liberaliseringen av handeln med jordbruksprodukter inom ramen för EES-avtalet fortskrider i vilket fall som helst långsammare än vid ett fullvärdigt medlemskap. En nackdel med EES-avtalet jämfört med ett EU-medlemskap är att Finland inte har några möjligheter att påverka vare sig beredningen av bestämmelser som är viktiga för EES eller själva beslutsprocessen. Däremot är Finland med och beslutar fullvärdigt i viktiga frågor vid ett medlemskap. Finlands möjligheter att påverka beslutsprocessen och utformningen av gemenskapspolitiken beror i hög grad på hur aktivt vårt land går in för uppgiften.

Vad gäller större internationell konkurrens inom livsmedelssektorn påverkas Finlands situation mer av GATT-åtagandena än av EES-avtalet. GATT-avtalet kräver sänkta totalstöd till jordbruket, lägre exportstöd och liberalare importskydd samt tillgång till marknaderna med hjälp av kvoter. Det totala stöd till jordbruket i Finland, som måste reduceras, består dels av marknadsprisstöd, dels av direkt stöd till jordbruket. Med marknadsprisstöd avses skillnaden mellan världsmarknadspriset och priset på hemmamarknaden. I det direkta stödet till jordbruket ingår de egentliga stödåtgärderna, allt från arealbidrag till prispolitiska och finansiella bidrag. I stöden ingår inte de s.k. gröna stöden, som följaktligen inte behöver sänkas. Gröna stöd är t.ex. direkt inkomststöd och stöd till forskning, rådgivning och kontroll. I princip måste det direkta stödet bygga på situationen under en viss basperiod. Utskottet påpekar att GATT spelar en viktig roll för livsmedelssektorn trots att avtalet inte fått så mycket uppmärksamhet på grund av debatten om ett finländskt EU-medlemskap. Vidare påpekar utskottet att vissa sakkunniga framhållit att en del av EU:s GATT-åtaganden t.ex. exporttaket för spannmål, kan tvinga perifera regioner i unionen, t.ex. medlemsstaten Finland, att dra ner produktionen. Också regeringen pekar på detta problem i propositionen.

Också det svåra läget inom samhällsekonomin gör att jordbrukspolitiken måste omstruktureras. Den inriktning den finländska jordbrukspolitiken har haft på senare år kan inte tillåtas fortgå i det rådande ekonomiska läget oavsett om Finland blir EU-medlem eller inte. I samband med målen för Finlands förhandlingar med EU framhöll utskottet att ett produktionsbaserat

pris- och inkomstsystem inte längre passar in i vår jordbrukspolitik.

Med hänvisning till det som anförs ovan framhåller utskottet att det är uppenbart att vår livsmedelssektor inom kort kommer att utsättas för allt större internationell konkurrens (GATT) och att en omstrukturering av jordbrukspolitiken sker oberoende av ett EU-medlemskap. Under övergångsperioden måste livsmedelssektorn få finansiellt stöd för att överleva och klara sig i konkurrensen. Samtidigt måste produktionskostnaderna i mån av möjlighet fås ned och livsmedelssektorns struktur förbättras. Utskottet menar att en omstrukturering är ett absolut villkor för att vår livsmedelsindustri skall klara sig i framtiden. Vidare framhåller utskottet att målet inom produktionen av baslivsmedel också framgent bör vara att landet i huvudsak är självförsörjande.

Sammantaget sett är internationaliseringen både ett hot och en chans för livsmedelssektorn i Finland. Det finns inga säkra garantier för att livsmedelskedjan klarar av påfrestningarna men mycket hänger på hurdan politik vi går in för. Utskottet framhåller att ett nationellt samförstånd spelar en viktig roll när det gäller att bestämma om den framtida politiken. Ett nationellt samförstånd och en samordnad beslutsprocess är av stor betydelse också när Finland vid ett eventuellt medlemskap blir delaktigt av EG:s stödordningar och medverkar till utformningen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Den finländska jordbrukspolitiken inriktning bör i detta syfte utvärderas vid behov och alltid ses över. Utskottet bör noga följa upp hur jordbruket och trädgårdsnäringen anpassar sig till ett medlemskap och vid behov inleda överläggningar med EU.

Avslutningsvis önskar utskottet uppmärksamma att det både i propositionen och i EU-förberedelser över lag har talats ytterst lite om alternativen till ett medlemskap och vilka konsekvenser ett finländskt nej till unionen har. Utskottet menar att detta är en brist om man ser till situationen i sin helhet.

På grundval av det ovanstående anför utskottet vördsamt

att utrikesutskottet bör beakta vad som sägs i detta utlåtande när det utarbetar sitt betänkande.

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden S-L. Anttila, vice ordföranden Iivari samt medlemmarna Järvilahti, Kalli, Koistinen,

Koski, Lahikainen, Ollila, Polvinen, Pulliainen, Rajamäki, Riihijärvi, Rinne, Saario, Saastamoinen och Westerlund.

Avvikande åsikt

Om Finland blir fullvärdig medlem i Europeiska unionen måste vi ge avkall på stora delar av vår nationella självbestämmanderätt. Särskilt stora förändringar medför ett medlemskap för jordbruket och fisket i Finland. Europeiska unionen (dvs. Europeiska gemenskapen) har en gemensam lantbrukspolitik och en gemensam fiskeripolitik. Regeringen föreslår bland annat att den finländska jordbrukspolitiken i konsekvens med detta helt integreras i EG:s jordbrukspolitik.

På grund av detta hade det varit på sin plats att jord- och skogsbruksutskottet i sitt utlåtande hade kommit med en närmare redogörelse för bakgrunden till och målen med Europeiska gemenskapens jordbrukspolitik. Vidare hade det krävt att utskottet hade tagit ställning till de faktiska konsekvenserna av förhandlingsresultatet för framtidsutsiktorna inom jordbruket i Finland. Av särskilt intresse är det att få veta vilka möjligheter vårt jordbruk har att klara sig efter övergångsperioden, som går ut år 2000. Därför borde utskottet i sitt utlåtande ha uttalat följande:

”Vid en bedömning av jordbrukspolitiken i Finland som en integrerande del av Europeiska unionens gemensamma jordbrukspolitik CAP är det av stor vikt att ta hänsyn till de realiteter som råder inom CAP nu och i framtiden. Enligt bokslutet för 1992 utgjorde jordbruksutgifterna 53 procent av gemenskapens sammantagna utgifter. Bara det faktum att budgetens tillåtna slutsumma är bunden vid medlemsstaternas sammantagna BNP visar att gemenskapen har ett enormt behov av att minska kostnaderna för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Slutresultatet av GATT:s Uruguayrunda ger EU (EG) allt större svårigheter att balansera budgeten på grund av överproduktionen inom jordbruket. EG har inte hittills över huvud taget gjort något för att anpassa situationen till de nya realiteterna. Det betyder att EG behöver nya nettobidragsgivare, men också nya marknader för sina överskottslivsmedel. Enda möjligheten

för gemenskapen att breda ut sig i denna situation är att expandera norrut, för i norr finns det med EU-mått mätt fortfarande rika stater som är presumtiva nettobidragsgivare och norrom 60°N har jordbruket på grund av de dåliga produktionsförhållandena (växtperioden, betesperioden, den effektiva värmesumman och naturens bördighet) inga möjligheter att stå sig i konkurrensen med intensivjordbruket i Centraleuropa. Det är här på sin plats att påminna om att EG:s gemensamma jordbrukspolitik ursprungligen skapades inom en enda vegetationszon, medan man nu står i beråd att expandera till en helt annat vegetationszon längre norrut. Jordbruksregelverket har därför anpassats efter sydliga odlingsförhållanden, men EU har inga planer på att anpassa politiken efter de nordliga förhållandena.

Det rådande ekonomiska läget inom gemenskapen i kombination med den nya GATT-verkligheten har tvingat EG att reformera CAP. Ett led i detta var sänkningen av interventionspriserna nyligen. Samma trend kommer att fortgå. EG (EU) kommer följaktligen att sänka interventionspriserna ytterligare och stödja avgång inom jordbruket. Det betyder bland annat att de kalkyler som Finlands förhandlingsresultat bygger på kommer att spricka.

Det finländska förhandlingsresultatet består alltså av två delar, dels en övergångsperiod (”anpassningsperiod”), dels en skyddsklausul som gäller tiden efter år 2000. I och med att EG fortsätter att se över CAP genom att ytterligare sänka interventionspriserna innebär detta att vi efter år 2000 måste finna oss i att genomgå en ännu tuffare nedrustning av jordbruket än regeringen nu skissar upp.

EG-kommissionen är helt medveten om detta och utgår i sin politik från att Finland tvingas ge avkall på en central del av sitt jordbruk och därigenom blir en ny och för stunden köpkraftig inre marknad för EG:s jordbruksvaror. EG:s jordbruksvaror strömmar in i Finland om inte

förr så åtminstone när Finland drabbas av missväxt. Utskottet påpekar särskilt att Finland i sitt ställningstagande till marknadssituationen för lantbruksprodukter över huvud taget inte har räknat med att skörden kan slå fel också när Finland är EU-medlem. Det har inte heller förts någon debatt om detta och de som finslipat förhandlingsstrategierna har antagligen inte kommit att tänka på saken.

I det framförhandlade fördraget är många viktiga frågor fortfarande öppna. Havre har t.ex. inte tagits med bland interventionssädeslagen. Marknadsföringen av havre utanför EG:s tullmur (speciellt i USA) är alltså oklar. Det samma gäller frågan om mjölkkvoterna skall reduceras till EU-nivå eller inte. En annan fråga som är oklar är vem som berörs av det planerade bidraget för miljövänligt jordbruk. Dessa och en del andra oklara frågor bidrar till att det är svårt att göra en helhetsbedömning av situationen.

Däremot är det klart att EG:s jordbruksordning är behäftad med en strukturell svaghet som inte kunde förbättras genom förhandlingarna. EG:s stödordning inom jordbruket är demoraliserande och passiverande, eftersom bidragen räknas ut enligt areal och djurenheter. Trots att Finland inte lyckades utverka positiva resultat i dessa viktiga frågor hade det varit av största vikt att vi hade fått en ny permanent nordlig stödzon på grund av vårt geografiska läge inskriven i EG:s jordbruksförordning och finansierad av EG. Eftersom detta avgörande resultat uteblev ser sig jord- och skogsbruksutskottet tvunget att konstatera att det traditionella jordbruket — i överensstämmelse med EU:s (EG:s önskemål) — kommer att försvinna i Finland efter år 2000, dvs. när övergångsperioden tar slut.

Sett mot den bakgrunden är priset för det nationella stödpaketet för övergångsperioden orimligt högt med tanke på skattebetalarna. Ett sådant stödpaket ger jordbrukarbefolkningen en falsk känsla av säkerhet och bidrar till spända förhållanden mellan jordbrukarbefolkningen och resten av befolkningen utan att ge någon permanent och hållbar lösning på sikt. Dessutom måste Finland ta upp utländska lån för att finansiera paketet. Förmodligen kommer det inte att finnas någon större motivation i landet för att

betala räntor och amorteringar på det här ”be-gravningsbidraget”.

Utskottet måste konstatera att förhandlingsresultatet inte innehåller några element som balanserar upp de stora naturrelaterade produktivitetsskillnaderna mellan Finland och EG:s centrala jordbruksområden. Det betyder att jordbruket försvinner långsamt med säkert och i samma veva också livsmedelsindustrin, som bearbetar primärproduktion, när den finländska råvaruproduktionen sjunker under en kritisk gräns. Den kritiska gränsen går vid lönsam insamling och är avgörande för vilket öde både förädlingen och den resterande produktionen går till mötes. Till exempel Danmark har färdiga planer för etablering på den finländska livsmedelsmarknaden så snart Finland blir EU-medlem. Enligt vad utskottet har erfarit uppgår transportkostnaderna från Danmark till Finland till 40—60 p/kg. Det gör det lönsamt att importera mjölk till billiga EU-priser från Danmark till större orter i södra Finland. Också på köttmarknaden ligger Danmark bra till.

Om centrala delar av primärproduktionen och den bearbetande livsmedelsindustrin försvinner i Finland ökar arbetslösheten katastrofalt, och underskottet i bytesbalansen hotar att skjuta i höjden när Finland måste köpa mat utifrån. Utskottet påpekar ytterligare att ingen hittills har lyckats ersätta arbetstillfällena som gått förlorade.

Om primärproduktionen reduceras kraftigt kommer beredskapslagren för livsmedel i riskzonen. Vi har en allmänt accepterad försvarsstrategi som syftar till nationell säkerhet för att det i alla lägen skall finnas livsmedel att tillgå.

Utskottet menar därför att de jordbrukspolitiska avgörandena måste ta sikte på att detta också blir fallet i praktiken.

Utfrågningen av sakkunniga visade att i praktiken alla krav som Finland ställde visavi fiskeripolitiken avvisades. De enda krav som Finland åtminstone i teorin har möjligheter att få igenom senare är frågan om strömming som fiskas för foderändamål.

Jord- och skogsbruksutskottet anför att utrikesutskottet bör basera sina slutledningar om jordbruket och fisket på de ovan nämnda viktiga synpunkterna och på därav följande genomgripande slutledning.”

Helsingfors den 7 oktober 1994

Erkki Pulliainen
Heikki Riihijärvi

Osmo Polvinen
Annikki Koistinen

Timo Järvilahti